

פלוני עלי", אין הוא נאסר אלא במה שאסר על עצמו.

אבל אינו נאסר בהנאה מחילופיהן של הפירות [כגון שמכר תאנים, וקיבל בדמיהם ענבים], או בגידוליהן של תאנים, (1) שאין כוונתו בנדרו אלא לאסור ההנאה מהתאנים עצמם.

ב. אבל אם אמר: **קונם פירות "האלו" עלי**, א-נ
שפירט וסייג את איסורו לפירות אלו העומדים לפניו בלבד, ולא אסר על עצמו את כל אותו המין —

או שאמר **"קונם הן** — הפירות העומדים לפניו — **על פי** —

או שאמר: **קונם הן לפי** —

בכל אלו הרי הוא **אסור בחילופיהן** של הפירות האסורים.

אבל לא בחילופי חילופיהן.

ואסור **בגידוליהן**, מה שגדל מהן כשזרען בקרקע וגדלו.

אבל בגידולי גידוליהן, הרי הוא מותר. (2)

וטעמו של דבר, כי כאשר אסר באופן זה,

כולו, גם בחלק החיצוני, נחשב כמו הבית עצמו, ולמה אמרנו שאדם הנודר מהבית, מותר הוא במפתן תחת המשקוף מחוץ למקום הגפת הדלתות?

ומתרצת הגמרא: **שאני גבי דין צרעת בבית, דכתיב שם "מן הבית"**, שיש לנו גילוי מיוחד של הכתוב כי **עד שיצא מן הבית כולו**, כולל תחת כל המשקוף, רק אז יוכל הכהן לטמאות את הבית.

אבל ודאי שבעלמא, וכגון לגבי האוסר את עצמו מהבית, אין המפתן שתחת המשקוף ולחוץ נחשב כתוך הבית.

המשנה שלפנינו הובאה לעיל בגמרא דף מז א. ונסתפק שם רמי בר חמא בפירושה. וכאן תתבאר המשנה לפי הצד הראשון בספיקו של רמי בר חמא, ועל פי פירוש הר"ן.

מתניתין:

א. מי שאסר על עצמו "פירות" בסתם, וכגון שאמר "קונם פירות עלי", או "קונם תאנים עלי", ולא סייג את איסורו לאמר: "קונם פירות או תאנים אלו עלי", או "קונם תאנים של פלוני עלי", או "קונם תאנים של מקום

1. ואין על הגידולין את אותו שם הפרי שאסר עליו [כגון שאסר על עצמו חיטין, והגידולים הם עתה עדיין בגדר "עשב", קודם שנעשו חיטים, שיטה מקובצת], שאי אתה יכול לבוא לאוסרם אלא מחמת שהם גידולי אותו פרי שאסר עליו. אבל אם יש את שם אותו הפרי אף על הגדולין, ודאי שהוא אסור אף בהם, שהרי אסר על עצמו אותו המין כולו.

2. כן כתב הר"ן. ורבי עקיבא איגר בהגהותיו על שולחן ערוך יורה דעה סימן רטז תמה על ראייתו.

1. ואין על הגידולין את אותו שם הפרי שאסר עליו [כגון שאסר על עצמו חיטין, והגידולים הם עתה עדיין בגדר "עשב", קודם שנעשו חיטים, שיטה מקובצת], שאי אתה יכול לבוא לאוסרם אלא מחמת שהם גידולי אותו פרי שאסר עליו. אבל אם יש את שם אותו הפרי אף על הגדולין, ודאי שהוא אסור אף בהם, שהרי אסר על עצמו אותו המין כולו.

והט"ז סימן רטז סק"ד כתב על דברי הר"ן שהם שלא בדקדוק כיון שהגידולין ממילא

כוונתו היתה שייאסרו עליו אף החילופין והגדולין.⁽³⁾

ג. ואולם, אם אמר: קונם פירות שאני אוכל, או קונם פירות שאני טועם⁽⁴⁾ —

3. הר"ן ביאר טעמו של דבר: כיון שפירט הדברים הנאסרים עליו, שוינהו עליה כהקדש, ומשום הכי מתסר בחילופיהן ובגידוליהן, כי היכי דחילופי הקדש וגדוליו אסירי. דלא דמי לנודר סתם מן התאנים ומן הענבים, שכיון שלא פירט, ואסר עליו כל המין לא עשאם עליו כהקדש, שלא נתכוין אלא מאכילת אותו המין בלבד, ומשום הכי לא מיתסר בחילופיהן ובגידוליהן, אלא בפורט כי הכא, דאמר "פירות האלו".

וכוונת הר"ן במה שכתב "שוינהו עליה כהקדש", היא לומר, שהנודר בלשון שכזאת, התכוון שיאסרו גם החילופים והגידולין, כמו שבהקדש נאסרים גם הגידולים והחילופים. כי אם אין בלשונו כוונה לחילופין ולגידולין, אין הם נאסרים מכח גידולי קונם או חילופיו, היות והנודר לא החיל את נדרו על חילופין או גידולין, ואין הוא נאסר ביותר ממה שהוא אסר על עצמו.

ועיין במנחת ברוך סימן לב שהוכיח כי אי אפשר לומר שהוא אוסר את הפירות מדין הקדש ממש, וכפי שמבאר הבית יוסף את שיטת הר"ן. שהרי הזורע זרעים של הקדש בקרקע חולין של אדם אחר, ודאי שהגידולין הם חולין והם שייכים לבעל השדה! ולא נאמר הדין של גידולי הקדש אלא בזרעים של הקדש שנזרעו בשדה של הקדש. וכאן הרי גדלו הגידולים אצלו ולא בשדה הקדש, ולא יכולים להאסר מצד גידולי הקדש! ובהכרח שהכונה היא שהם נאסרים כהקדש היות ובכלל נדרו נמצאים גם הגידולים, כמו שבגידולי הקדש שגדלו בשדה הקדש נאסרים גם הגידולים.

עוד כתב הר"ן: "והוא הדין נמי דאם אמר

פירות מקום פלוני, או פירותיו של פלוני, דכיון שייחד, הרי הוא כפורט ואסור בחילופיהן ובגידוליהן".

עוד מבואר בגמרא לעיל מז א ובר"ן שם, שהיות וטעם האיסור הוא משום שכן היתה כוונת הנודר לאסור אף את החילופין והגידולין, לכן אין זה מועיל אלא באופן שעוסקת בו המשנה, שאסר הנודר על עצמו. אבל אם אסר על חברו את פירותיו, אפילו אם פירט את איסורו, וכגון שאמר "גידולי פירותי אלו אסורים על פלוני", בכל זאת אין חברו נאסר בחילופי וגידולי אותן פירות, שהרי החילופין והגידולין הם דבר שלא בא לעולם, ואין אדם יכול לאסור דבר שלא בא לעולם אלא על עצמו, ולא על חברו!

ולפי הצד השני בספיקו של רמי בר חמא לעיל מז א, לא אמרה משנתנו שהחילופין נאסרין רק באופן שכוונת הנודר היה לאוסרם, אלא אם כן החליפן אחר ולא מי שנאסרו עליו הפירות. אבל אם החליפן מי שנאסרו עליו הפירות — אפילו אם כל אותו המין היה אסור עליו, ואפילו אם אותן פירות לא נאסרו על ידו אלא על ידי חברו שהיו הפירות שלו — כיון שהיה אסור לו להחליפן, הרי הוא אסור בהם, ויתר פרטי איסור דרבנן זה מתבארים בסוגיא לעיל מז א.

4. בר"ן מבואר, שלא אמר: "קונם פירות אלו שאני אוכל שאני טועם" אלא שאסר על עצמו מכל המין. ואולם אפילו אם אמר "קונם פירות אלו שאני אוכל שאני טועם" אף באופן זה מותר הוא בחילופיהן ובגידוליהן, כמבואר בסיפא.

הרי זה מותר בחילופיהן ובגידוליהן.⁽⁵⁾

והיתר גידולי הגידולין ברישא, והיתר הגידולין עצמן בסיפא — אינו אלא בדבר שזרעו בלה, שהזרע שנאסר בהנאה נרקב, וצומח ממנו דבר חדש.

אבל בדבר שאין זרעו בלה, שהזרע האסור עצמו מתפתח וגדל ונעשה פרי, נמצא שמעורב בפרי חלק מהאיסור עצמו, ולכן, **אפילו גידולי גידולין אסורין**.

כי תערובת האיסור המועטה [שלא כלתה] המצויה עתה בפרי, אינה בטילה ברוב ההיתר שגדל והתפתח מהזרע האסור.

כיון שדבר האסור באיסור נדר שהתערב ברוב היתר, הוא נחשב ל"דבר שיש לו מתירין", על ידי שאלה שאפשר להשאל על הנדר באמצעות חכם, ולהתירו.

וקיימא לן, שכל דבר איסור שיש לו מתירין — אפילו התערב באלף דברי היתר, אינו בטל ברוב, אלא כל התערובת אסורה.

וכן האומר לאשתו: **קונם מעשה ידיך עלי**,⁽⁶⁾ או **קונם הן על פי**, או **קונם הן לפי**, הרי זה אסור בחילופיהן ובגידוליהן. כיון שלא אסר את כל המין, אלא סיים את אותן הדברים שהיא עשתה.

אבל אם אמר: **קונם מעשה ידיך שאני אוכל**, או **קונם מעשה ידיך שאני טועם**, הרי זה מותר בחילופיהן ובגידוליהן.

אף על פי שסיים את הדבר שהוא אוסר עליו, ולא אסר על עצמו את כל המין.

ואין היתר לגידולין או לגידולי גידולין, אלא **בדבר שזרעו בלה**.

אבל בדבר שאין זרעו בלה, אפילו גידולי גידולין אסורין.

האומר לאשתו: "מה שאת עושה איני אוכל עד הפסח", או שאמר לה: "מה שאת עושה איני מתכסה עד הפסח":

אין אנו מפרשים: מה שאת עושה עד הפסח — איני אוכל או מתכסה לעולם.

אבל כשאסר אכילה בלבד מן הפירות, אין הוא אסור בחילופין ובגידולין, שהרי אף אם יאכל את החילופין והגידולין אין זו "אכילה" של הפירות שאסר על עצמו, אם כי יש לו "הנאה" עקיפה באכילת חליפי הפירות, אך הוא לא אסר אלא אכילה הפירות הללו ולא אסר אכילה שיש בה הנאה עקיפה מהפירות שאסר [וראה היטב ברשב"א].

6. פירש הר"ן: כגון שאמר "יקדשו ידיך לעושיהן", או שאסר את מעשה ידיה לאחר שתעשה אותם.

5. כתב הר"ן בטעמו של דבר: "דהא כי אכיל חליפין וגידולין, לא טעים הנהו פירות דאסר עליה". ולכאורה נראה, שהחילוק בין בבא זו לרישא, הוא משום דכאן אסר עליו אכילה בלבד, ואילו ברישא אסר עליו כל הנאות.

וביאור החילוק הוא, שאם אסר עליו אף את הנאת הפירות, מונח בדבריו נדר להיאסר בכל הנאה, ואפילו הנאה עקיפה מהחפץ, ולכן אוסר הוא על עצמו אף את החילופין והגידולין, היות והנאת החילופין והגידולין גם היא הנאה, אם כי עקיפה, מהפירות שאסר עליו. שהרי על ידם באה לו הנאת החילופין והגידולין.

אלא: מה שאת עושה — איני אוכל או מתכסה עד הפסח.⁽⁷⁾

ולכן, אם עשתה לפני הפסח, הרי זה מותר לאכול ולהתכסות אחר הפסח. כיון שלא אסר את עצמו בהן אלא עד הפסח.

האומר לאשתו: "מה שאת עושה עד הפסח איני אוכל" ומה שאת עושה עד הפסח איני מתכסה":

אם עשתה לפני הפסח אסור לאכול ולהתכסות אף לאחר הפסח, שמשמעות לשונו היא: מה שתעשי עד הפסח, יהא אסור עלי באכילה או להתכסות בו.

האומר לאשתו לפני חג הפסח: "שאת נהנית לי [משלי] עד הפסח, אם הולכת את לבית אביך עד החג שלאחריו".

אם הלכה לפני הפסח ועברה על תנאו, שהרי התנה שלא תלך משעת נדרו ועד החג, הרי היא אסורה בהנאתו עד הפסח.⁽⁸⁾

ומדייקת הגמרא ממשנתנו: רק אם הלכה לפני הפסח ועברה על תנאו, אכן אסורה היא

בהנאתו עד הפסח, אבל אם עדיין לא הלכה — אלא שאם תלך תהא אסורה למפרע — לא נאסרת היא בהנאתו.

הרי שאינה צריכה לחשוש שמא תעבור על התנאי ותהא אסורה למפרע, וקשיא לרב יהודה! ?

אמר רבי אבא ליישב את שיטת רב יהודה: לעולם אסורה היא מיד בהנאה ואפילו לא הלכה, כי שמא תלך; ומה ששנינו: "הלכה" לפני הפסח אסורה בהנאתו עד הפסח, הכי קאמר:

הלכה לפני הפסח אסורה בהנאתו ואף לוקה האשה שעברה על "לא יחל דברו"; אבל אם לא הלכה, אסורה בעלמא מדרבנן, אבל אינה לוקה.

לאחר הפסח הרי היא ב"לא יחל דברו".^{ב-ת}

כלומר, אסורה היא מללכת לבית אביה עד החג, כיון שעל ידי זה תעבור למפרע באיסור "בל יחל" על ההנאה שנהנתה קודם הפסח.⁽¹⁾

7. שאם כך היתה כוונתו, היה אומר: שאת עושה עד הפסח איני אוכל או מתכסה.

8. בגמרא לעיל [יד ב] נחלקו רב יהודה ורב נחמן, במי שנאסר בקונם מלעשות איזה דבר, ואיסורו תלוי בתנאי אם יעשה בעתיד פעולה מסוימת, אם אסור הוא מיד, שמא יעשה את תנאו. לדעת רב יהודה הרי הוא אסור, היות ובקיום התנאי של נדרו לא נזהר אדם; ואילו לרב נחמן הרי הוא מותר, ואין אנו חוששים שמא יעשה את תנאו.

1. הגמרא לעיל [טו א] מדייקת: ואי דלא איתהני לפני הפסח [אם לא נהנתה לפני הפסח], מי איכא בל יחל אחר הפסח, וכי מה איסור יש לה לילך לבית אביה ככל שתרצה! ? אלא פשיטא שהסיפא עוסקת באופן דאיתהני האשה ממנו לפני הפסח, ולכן אסורה היא ללכת לבית אביה עד החג. אלמא מיתהני [מותרת היא ליהנות קודם הפסח]. כלומר, אם לא שמתרת היא ליהנות לפני הפסח, איך שנה התנא בפשיטות שאסורה היא ללכת לבית אביה עד אחר הפסח? והרי אדרבה מסתמא נמנעה מליהנות, ושוב מותרת